

13e Congres van de Stichting Dyslexie Nederland

Effectief dyslexiebeleid in Nederland:

Aansluiting tussen onderwijs en zorg

Het Expertisecentrum Nederlands organiseert namens de Stichting Dyslexie Nederland het 13e congres van de Stichting. Op deze dag worden plenaire lezingen gehouden en workshops gepresenteerd. Prof. Dr. Arjan van der Ley geeft een historisch overzicht van het beleid rondom dyslexie in de afgelopen decennia, Prof. Dr. Ludo Verhoeven belicht het onderwijsperspectief en Prof. Dr. Leo Blomert bespreekt aspecten van zorg. Van Horen Zeggen sprak met van der Ley, Verhoeven en met een congresganger.

Historie

Arjan van der Ley is hoogleraar Orthopedagogiek aan de Universiteit van Amsterdam. Hij ziet 1983 als echte startdatum voor onderzoek naar dyslexie. Toen werd door hoogleraar Orthopedagogiek in Nijmegen, Professor Dumont de Stichting Dyslexie in het leven geroepen, met als opdracht congressen te organiseren die de wetenschap en de praktijk met elkaar in verband moesten brengen. Voor het eerste congres was enorm veel belangstelling. Dyslexie stond op de kaart. Van der Ley: "Er gebeurde echter bij de overheid eigenlijk niets, hoewel er vanuit elk congres telegrammen naar de minister werden gestuurd met verzoeken om in actie te komen en voorzieningen te treffen voor dyslectici. Toen in 1995 het rapport van de Gezondheidsraad verscheen, waar veel zinnige din-

gen in stonden, hadden we de hoop dat VWS en OCW voortvarend zouden handelen. Dat is niet gebeurd." Toen het in de wetenschap steeds duidelijker werd hoe ernstig het dyslexieprobleem in Nederland was, is het beleid eind negentiger jaren op de rails gezet. Het College van Zorgverzekeraars kreeg van de VWS minister de opdracht een onderzoek uit te zetten. Dat resulteerde in een rapport, waarin een vergoedingsregeling werd voorgesteld. Ook OCW kwam in actie en zette het Masterplan Dyslexie op poten, liet protocollen ontwikkelen. Wat het onderwijs kan doen is nu helder: er zijn protocollen toetsen, methodieken. Wat de zorg uiteindelijk gaat doen is nog steeds onduidelijk. Eind 2006 moeten de zorgverzekeraars hun advies gaan geven aan de minister.

Taalstoornissen en dyslexie

Over de relatie tussen taalstoornissen (Specific Language Impairments – SLI) en dyslexie merkt van der Ley op: "Er bestaat een overtuiging dat SLI een sterke vorm van dyslexie is: de bron is hetzelfde en bij dyslectici is de enige verschijningsvorm lees- en spellingsproblemen. We moeten er naar mijn idee genuanceerder naar kijken. Er zit een overlap in fonologische problemen tussen dyslectici en SLI, maar er is een duidelijk verschil: er zijn SLI kinderen die geen (technisch) leesprobleem hebben. Dat betekent niet dat ze heel vlot lezen, maar je kunt hun problemen niet bestempelen als ernstig. Hoe kan dat dan? Hoe komen ze daar dan aan? Dyslectici hebben weliswaar fonologische problemen, maar ze hebben daarnaast nog problemen met letters leren, met woordbeelden, het lezen zelf. We vonden in ons kleinschalige onderzoek dat het werkgeheugen van SLI kinderen zwakker is dan van gewone kinderen en ook van dyslectici. SLI kinderen hebben meer problemen met memoryspan dan anderen. Als een SLI kind dan verder nog klank-tekens koppelingsproblemen heeft kan er sprake zijn van dyslexie. Een en ander suggereert dat er bij SLI en dyslexie meer sprake is van co-morbiditeit."

Ludo Verhoeven vindt de vraag over de relatie tussen taalstoornissen en dyslexie geen gemakkelijke. Duidelijk is uit literatuur dat taalstoornissen tot leesstoornissen kunnen leiden. Niet per definitie, maar wel vaak. Andersom ziet

Verhoeven dat dyslexie beperkte toegang tot taal oplevert, dus er zijn raakvlakken. Het hangt van het gebruikte instrumentarium af of je die twee kunt uitzuiveren. Aan de ene kant heb je de fonologische competentie en aan de andere kant de taalcompetentie. Als je het nader gaat bekijken zijn er kinderen die een van deze specifieke competenties missen. Fonologieproblemen staan in verband met de auditieve perceptie of de articulatie en bij de talige kant zie je de relatie met grammatica of betekenis. Daarnaast zijn er kinderen met zowel een fonologische als een syntactische stoornis.

Expertise

Volgens Verhoeven kan het speciaal onderwijs leren van het reguliere onderwijs. “Er zijn nogal wat vernieuwingen gekomen op het terrein van het taalonderwijs, mede door de instelling van het Expertisecentrum Nederlands. Al die ontwikkelde methodieken zouden geschikt gemaakt kunnen worden voor het speciaal onderwijs. Het zou een gemiste kans zijn als we dat niet zouden doen. Onze insteek is altijd geweest om samen met het onderwijsveld te ontwikkelen en dat zou dan betekenen dat je de prototypes die er zijn samen met een aantal scholen voor SO aanpast. En vervolgens voor de hele groep scholen beschikbaar maakt. Het is goed om dat weer eens aan te zwengelen. Misschien dat we samen met het bestuur van Siméa aandacht hiervoor kunnen vragen.”

Afstemming onderwijs en zorg

Volgens Verhoeven is het belangrijk dat onderwijs en zorg naadloos op elkaar aansluiten. “Een zorgverzekeraar gaat natuurlijk pas investeren als de reguliere begeleiding goed verlopen is. Als er didactische verwaarlozing is zullen de zorgverzekeraars niet over de brug komen. Daarom is de combinatie van zorg en onderwijs het thema van deze conferentie. We zijn nu zover dat we protocollen hebben, voor zowel het onderwijs als voor het zorgcircuit: voor de ene sector signalering en preventie en voor de andere diagnostiek en behandeling. Meetinstrumenten zijn in de maak en ook evidence-based interventiemethodieken zijn beschikbaar of in ontwikkeling. We hebben aan de randvoorwaarden voldaan. De aansluiting tussen onderwijs en zorg kan dus zo gerealiseerd worden. Dat we als onderwijs- en zorggemeenschap zo ver zijn kunnen we als een historisch moment aanmerken.”

Johan Dekelver werkt als spraaktaalpatholoog op het audiologisch centrum in Hoensbroek. Hij is op dit congres omdat op het Diagnostisch centrum waar hij werkt niet alleen aandacht is voor gehoorproblemen, maar ook voor taalproblemen. “We hebben expertise op het terrein van spraaktaaldiagnostiek opgebouwd. Dyslexie zien we als een specifieke leerstoornis, maar tevens als een specifieke taal-

Veel belangstelling bij de congresgangers voor de producten van het Expertisecentrum Nederlands

stoornis. Het gaat in praktisch alle gevallen om een fonologisch probleem. En als je dan kijkt naar de expertise van AC's, zowel wat spraaktaal- als gehoordiagnostiek betreft, denk ik dat wij een serieuze rol kunnen spelen in de diagnostiek van dyslexie.”

Dekelver vindt dat de vraag: mijn kind kan niet goed lezen en schrijven, in principe niet thuis hoort in een audiologisch centrum. “Maar het probleem is hierbij dat je niet zeker weet of het een lees- en schrijfprobleem is of een taalprobleem of een gehoorprobleem, dus je doet de gehele diagnostiek. Landelijk is er nog veel onduidelijkheid over wat de AC's moeten doen met kinderen met dyslexie en kinderen met lees- en schrijfproblemen. Men heeft op dit moment een basispakket voorgesteld: wat moet je als AC minstens doen. Het basispakket zou ieder AC moeten kunnen aanbieden. Spraaktaalproblemen stoppen niet op het moment dat gehoorproblemen zijn uitgesloten. Dan kijk je naar de invloed ervan op de cognitie; dat hebben we altijd al gedaan. Ook sociaal-emotionele ontwikkeling en de gezinssituatie spelen een rol en passen binnen een AC. En als dat invloed zou hebben op lezen en schrijven zou je moeten stoppen? Een onderwijsprobleem, dus een andere financier, een ander ministerie? Dat kan natuurlijk niet.”

FRANS MOLLEE